

Tieslietu ministrija

Nākotnes perspektīvas bērnu likumpārkāpumu prevencijā

Memoranda padomes sēde

27.09.2017.

Tieslietu ministrijas
Valststiesību departaments

Tieslietu ministrija

Vairāk kā 2000 gadus cilvēki uzskatīja, ka **bērni ir mazi pieaugušie**. Bērnu rīcībai un bērnu domāšanai tika piemēroti tie paši standarti, kas pieaugušajiem.

19.gs. notiek divas zīmīgas lietas:

- ap gadsimta vidu sāk veidojas psiholoģija kā pētījums un novērojums balstīta zinātne;
- 1899.gadā Čikāgā tiesneši bērnu krimināllietas sāk izskatīt, cenšoties noskaidrot bērna rīcības dziļākos iemeslus, bieži vien nepiemēro tradicionālus kriminālsodus.

Bērni nav pieaugušie. Kaut arī viņi ir dažkārt ārēji līdzīgi pieaugušajiem.

Tieslietu ministrija

Tieslietu ministrija

Tieslietu ministrija

Justīcijas sistēma un bērns: 3 pieejas

Tradicionālā sodīšana	Audzinašana	Resocializācija
Bērns ir izdarījis noziegumu, bērns ir jāsoda atbilstoši tam, kāds ir nozieguma raksturs. Uzmanības centrā ir noziegums, nevis likumpārkāpējs vai cietušie.	Ja bērns ir izdarījis likumpārkāpumu, šis likumpārkāpums ir jāizmeklē, bet tradicionāla soda vietā var piemērot tādus sodus, kas būtu speciāli bērniem un būtu audzinoša rakstura.	Ja bērns ir izdarījis vai nākotnē varētu izdarīt likumpārkāpumus, ir jānoskaidro bērna rīcības īstentie cēloņi un jāsniedz tādi uzvedības un domāšanas korekcijas pasākumi, kas šos cēloņus novērš.
Krimināllikums, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss	Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu likums	Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.pants

Tieslietu ministrija

Četrpadsmit gadus vecais Pēteris stundu laikā nebija skolā, jo nebija izpildījis mājas darbus. Tā vietā viņš ar draugiem no pagalma nozaga veikalā 2 litru plastmasas alus pudeli un trīs kvartālus tālāk visi kopā to izdzēra.

Kuriem šo notikumu aspektiem pievērsīs uzmanību katra no sistēmām?

Tieslietu ministrija

Reformas iemesls

Likumu līmenī paralēli pastāv visas trīs pieejas.

Prakse rāda, ka **95% gadījumu, kad bērns nonāk konfliktā ar likumu, valsts reaģē ar tradicionālajiem kriminālatbildības un administratīvās atbildības līdzekļiem.**

Mēs piemērojam bērniem viduslaiku atbildības līdzekļus 95% gadījumu!

Reformas ietekme uz pastāvošo sistēmu

Krimināllikums+LAPK	Audzinoša rakstura likumpārkāpumu likums	Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.pants
Nepilngadīgais ir aizdomāturētais un sodītais.	Nepilngadīgais ir likumpārkāpējs, kuru vajag audzināt sabiedrībai noderīgā veidā.	Bērns ir augstam antisociālas uzvedības riskam pakļauts cilvēks.
Ir jāizmeklē noziegums, un vainīgais ir jānosaka. Sods atbilst likumpārkāpuma smagumam. Sods atturēs bērnu un citus sabiedrības locekļus atkārtot izdarīto.	Ir jāizmeklē likumpārkāpums, un nepilngadīgais ir jāpāraudzina. Pāraudzinašanas veidi korelē ar likumpārkāpuma smagumam.	Ir jānoskaidro cēloņi, kas ir bērna uzvedības pamatā, ir jānovērš šādas uzvedības cēloņi, bērnam ir jāsaņem «sociālie pakalpojumi», kas palīdz mainīt viņa domāšanu un uzvedību.

Tieslietu ministrija

Reformas pamatojums

- «Bērna uzvedība norāda, ka konkrētā bērna tiesības jau iepriekš tikušas pārkāptas, un viņa intereses kādā brīdī nav ievērotas vai palikušas novārtā. **Aprūpes trūkums, vecāku un citu pieaugušo vienaldzība, nevēlēšanās saprast un apmierināt** bērna vajadzības, noved viņu līdz likumpārkāpuma izdarīšanai.»

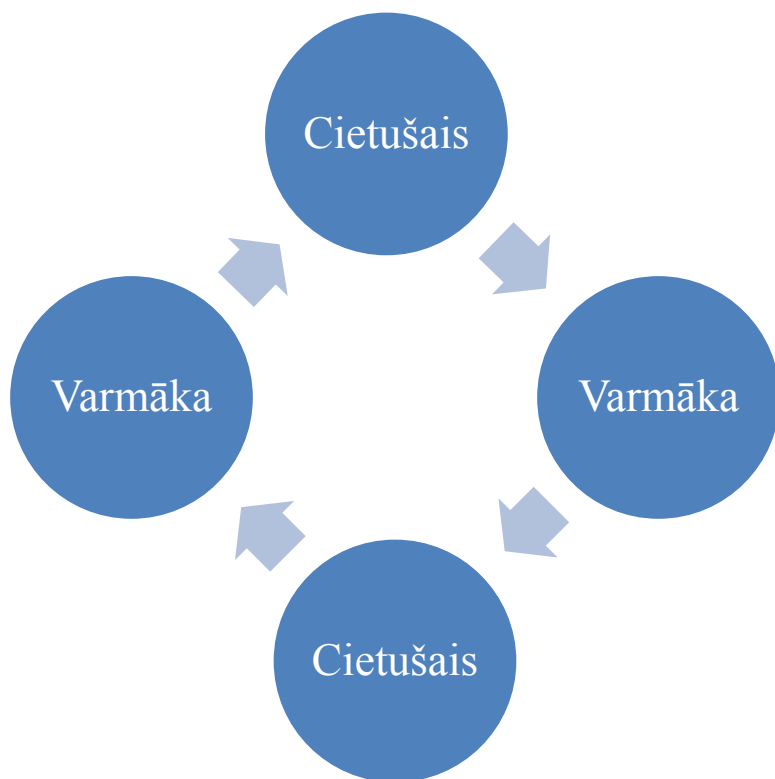
Pētījums „Bērniem draudzīga tiesiskā vide Latvijā: fokusā – likumpārkāpumu prevencija”(pieejams:http://providus.lv/upload_file/Projekti/Kriminalitesibas/Berniem_draudziga_tiesiska_vide_LV_1.pdf)

Tieslietu ministrija

Reformas pamatojums

Sodīt bērnu nozīmē atriebties cietušajam par to, ka viņš ir cietušais.

Tieslietu ministrija

**Lai justīcijas sistēma darbotos bērna
labākajās interesēs:**

**Jāmaina veids, kādā domājam par šo
problēmu!**

**IR JĀREAĢĒ UZ BĒRNA UZVEDĪBAS
CĒLOŅIEM NEVIS SEKĀM.**

**Jāmaina metodes, ar kādām mēs strādājam
ar bērniem!**

**IESTĀDĒM, VECĀKIEM, BĒRNAM
IR PATIESI JĀSTRĀDĀ KOPĀ – BĒRNA LABĀ.**

Tieslietu ministrija

Bērnu likumpārkāpumu prevencijas galvenie principi

Agrīnās prevencijas princips

Individualizācijas princips

Pozitīvās pedagogijas princips

Bērna likumisko pārstāvju līdzdarbības un
atbildības princips

Institūciju sadarbības princips

Tieslietu ministrija

Bērnu likumpārkāpumu prevencijas elementi

Bērna **riska un aizsardzības faktoru** invertējums prevencijas gaitā

Jaunu **programmu un pakalpojumu** attīstīšana

Pilnīga atteikšanās no **policejiskas** izmeklēšanas un bērna sodīšanas

Tieslietu ministrija

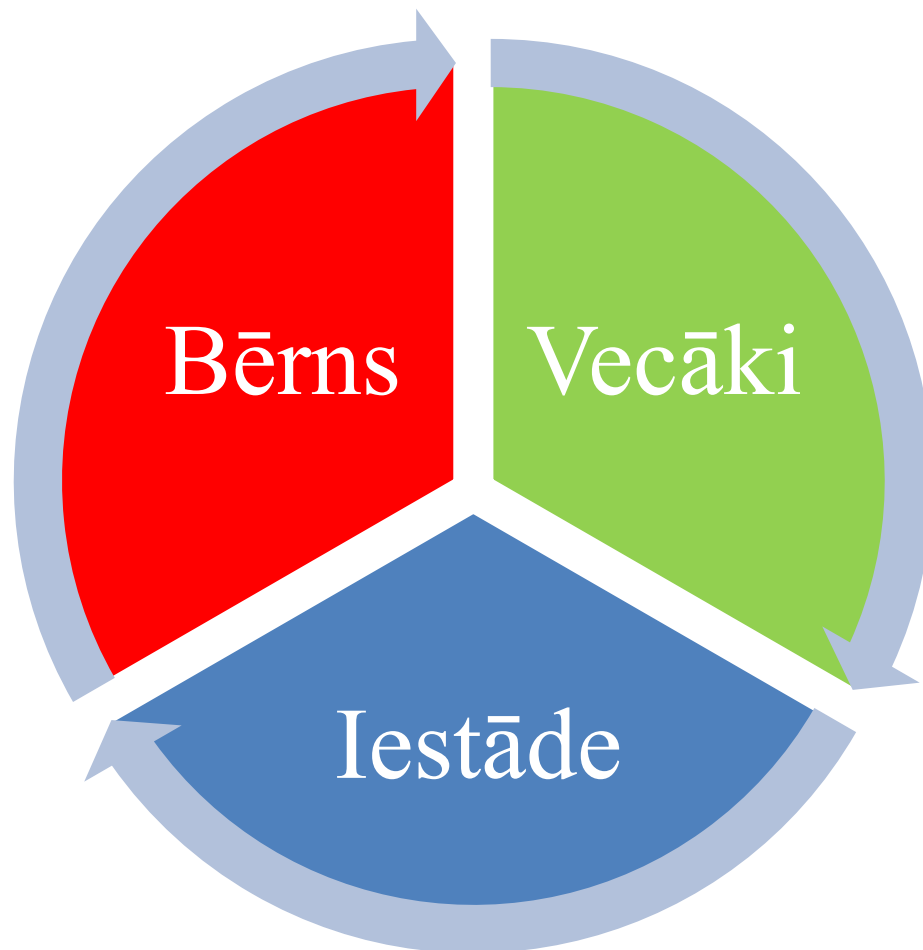
Prevencijas sistēmā ir jāiesaista bērns:

- 1) kuram procesa virzītājs kriminālprocesā ir lūdzis veikt bērna riska un aizsardzības faktoru izvērtējumu;
- 2) kurš līdz 14 gadu vecuma sasniegšanai izdarījis likumpārkāpumu, kas saskaņā ar Krimināllikumu ir noziedzīgs nodarījums;
- 3) kurš atbrīvots no audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem un kurš nav Valsts probācijas dienesta klients Valsts probācijas dienesta likuma izpratnē;
- 4) kurš izdarījis likumpārkāpumu, par kuru normatīvajos aktos ir paredzēta administratīvā atbildība, un pastāv risks, ka viņa uzvedība var kļūt antisociāla;
- 5) kurš izdara sistemātiskus pārkāpumus vispārējās izglītības iestādē vai profesionālās izglītības iestādē, un vispārējās izglītības iestāde vai profesionālās izglītības iestāde nevar atrisināt šo problēmu;
- 6) kurš sistemātiski apdraud savu veselību un attīstību, smēķējot, kā arī lietojot alkoholiskos dzērienus, toksiskās, narkotiskās, psihotropās vai citas apreibinošas vielas;
- 7) kurš patvaļīgi aizgājis no ģimenes, aizbildņa, audžuģimenes, viesģimenes, bērnu aprūpes iestādes, sociālās rehabilitācijas izglītības iestādes;
- 8) kurš neapmeklē izglītības iestādi neattaisnotu iemeslu dēļ, klaiņo, ubago vai veic citas darbības, kas var izraisīt likumpārkāpumus;
- 9) kurš pakļauts tādiem mājas apstākļiem vai aprūpes trūkumam, kura dēļ apdraudēta bērna dzīvība, veselība vai attīstība, un pastāv risks, ka viņa uzvedība var kļūt antisociāla;
- 10) kurš dzīvo kopā ar pilngadīgu personu, kurai ir noteikts līdzeklis pagaidu aizsardzībai pret vardarbību, un sadarbības grupa secina, ka bērns atrodas sociālā riska apstākļos, un pastāv risks, ka viņa uzvedība var kļūt antisociāla;
- 11) kurš cietis no citu personu vardarbības vai likumpārkāpumiem, un pastāv risks, ka viņa uzvedība var kļūt antisociāla.

Tieslietu ministrija

Vecāku iesaistīšana

Tieslietu ministrija

Esošo institucionālo spēku optimizēšana

- Sociālais dienests
- Bāriņtiesa
- Pašvaldības policija
- Valsts probācijas dienests
- Valsts policija
- Administratīvā komisija
- Pedagoģiski-medicīniskā komisija
- Starpinstitucionālās sadarbības grupa
- Sociālais pedagogs
- Ģimenes ārsts
- Jaunatnes lietu speciālists
- Interesešu izglītības iestādes
- Sociālās korekcijas izglītības iestāde

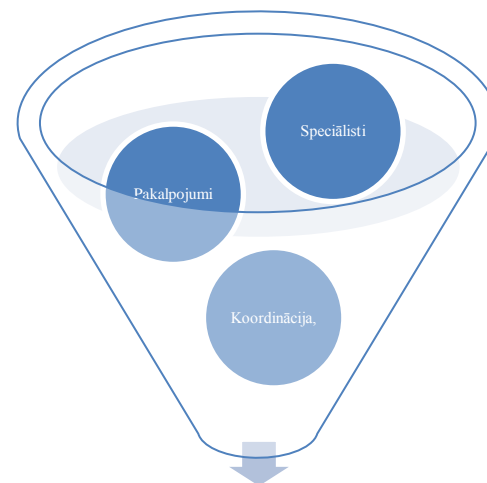
Sadarbības grupa

Tieslietu ministrija

Esošo institucionālo spēku optimizēšana

- **Neko no šobrīd esošajiem cilvēkresursiem, materiālajiem resursiem vai pakalpojumiem **nevajag nedz likvidēt, nedz dublēt, bet ieintegrēt jaunajā formā.****

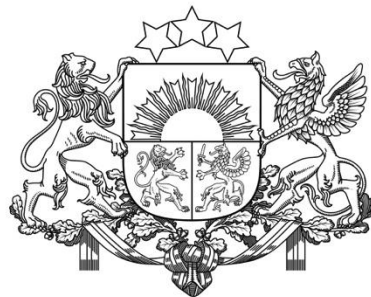
Sadarbības grupa -
Bērns - Vecāki

Tieslietu ministrija

Reformas īstenošanai plānotais finansējums prevencijas pasākumiem bērniem

41 371 500 *euro*

Tieslietu ministrija

Paldies!

Sanita Armagana